Sisäministeriö

Sisäministeriön lausuntopyyntö 16.5.2018 (SMDno 2016-1584)

HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ MAAHANMUUTTOHALLINNOSSA

Lausuntopyyntö

Sisäministeriö on pyytänyt Eläketurvakeskukselta lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Esitysluonnoksen tavoite on säätää uusi laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa. Tavoitteena on laki, joka vastaa toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin ja nykyaikaisen henkilötietolain vaatimuksiin. Ehdotettavalla lailla varmistettaisiin ulkomaalaishallinnon säännösten yhteensopivuus EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa niin, että tietosuoja-asetuksen tarkentamat edellytykset tietojen käsittelylle voidaan täyttää viranomaisten toiminnassa. Tietosuoja-asetusta ja kansallista tietosuojalakia täydennettäisiin erityislainsäädännöllä vain siltä osin, kun se on välttämätöntä.

Esitysluonnoksessa ehdotettu laki korvaisi lain ulkomaalaisrekisteristä. Ehdotettavaan lakiin keskitettäisiin henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely maahanmuuton hallinnonalan muista laeista. Esitysluonnokseen liittyvät ehdotukset laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä sekä kotoutumisen edistämisestä annettujen lakien sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Tietosuoja-asetus edellyttää täydentävää sääntelyä silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen. Asetus edellyttää, että käsittelyn tarkoitukset ilmenevät riittävän täsmällisesti käsittelytarkoituksia koskevista säännöksistä. Esityksessä ehdotetaan säädettävän henkilötietojen käsittelytarkoituksista nykyistä täsmällisemmin, sekä laajentamalla käsittelytarkoitukset voimassaolevaan lainsäädäntöön.

Henkilötietojen käsittely perustuisi yksinomaan viranomaisen lakisääteisten tehtävien luomien toimivaltuuksien toteuttamiseen, ja käyttötarkoitussidonnaisuuden toteutuminen varmistettaisiin niin, että tietoja tallettaessaan

käsittelijä tallentaa vain ne tiedot, jotka ovat käsiteltävän asian kannalta tarpeen.

Tietosuoja-asetus edellyttää, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Ehdotetussa laissa ei säädettäisi erikseen siitä, minkälaista henkilötietojen käsittelyä olisi pidettävä yhteensopivana. Käsittelytarkoituksen yhteensopivuuden arviointi alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa perustuisi rekisterinpitäjän omaan arvioon. Tällainen ratkaisu mahdollistaisi tilannekohtaisen joustavuuden.

Esitysluonnoksen tietojen luovuttamista ja tiedonsaantia koskevat ehdotukset

Esityksessä eritellään viranomaisen toimivalta saada tietoa, sekä rekisterinpitäjän vastuu päättää tiedon luovuttamisen lainmukaisuudesta, laajuudesta ja luovutustavasta.

Tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin nykytilaa vastaavasti tiedonsaajan lainsäädännössä, koska on perusteltua, että tiedonsaantioikeus on sen vastuulla, jonka oikeudesta saada tietoa on kyse. Lisäksi tiedon saajalla on asiantuntemus sen tarvitsemien tietojen sisällön ja käsittelytarkoituksen suhteen. Tiedonsaantioikeus on sidottu siihen, että vastaanottajalla on lakisääteisiä tehtäviä, joiden toteuttaminen edellyttää henkilötiedon käsittelyä.

Sääntelyrakenteen keventämiseksi ja tulkintaongelmia luovan kaksinkertaisen sääntelyn purkamiseksi henkilötietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä yksinkertaistettaisiin voimassaolevaan lainsäädäntöön nähden siirtymällä sääntelymalliin, jossa tiedonluovutus olisi sidottu vastaanottavan viranomaisen lakisääteisiin tehtäviin perustuviin tiedonsaantioikeuksiin. Ehdotettavan lain nojalla käsiteltäviä henkilötietoja saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa siinä määrin kuin se on vastaanottavan viranomaisen tai muun tahon lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi välttämätöntä. Tiedonluovutuksen perustava käsittelytarkoitus, tietosisältö ja luovutuksen kohde olisi sidottu tietoja pyytävän tahon lainsäädäntöön ja siihen sisältyviin lakisääteisiin tehtäviin. Mikäli tietoja pyytävän tahon tiedonsaantioikeus olisi sidottu välttämättömyyttä korkeampaan luovutuskynnykseen, kuten tarpeellisuusvaatimukseen, tiedonluovutus tapahtuisi tämän perusteella tietosisältö pykälässä tarkemmin yksilöiden.

Eläketurvakeskuksen kannanotot

Maahanmuuttohallintoa koskevan henkilötietosääntelyn kokoamisella yhteen lakiin pyritään yhtenäistämään sääntelyä ja luomaan siitä selkeä ja helpommin sovellettava kokonaisuus. Lisäksi esityksessä pyritään

varmistamaan, että maahanmuuttohallinnossa on riittävät oikeudet käsitellä henkilötietoja tarpeen mukaan myös muuhun kuin tietojen alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen. Näin ehkäistään tarvetta kysyä samoja tietoja useita kertoja, ja puretaan tarpeettomia tiedonvaihdon lainsäädännöllisiä esteitä.

Eläketurvakeskus pitää erityisen kannatettavana sitä, että esitysluonnoksessa pyritään myös helpottamaan viranomaisten välistä tiedonvaihtoa.

Sääntelyn kokoaminen yhteen lakiin helpottaisi myös rekisteröidyn mahdollisuuksia muodostaa kokonaiskuva siitä, mihin tarkoituksiin maahanmuuttohallinto hänen tietojaan käsittelee, mihin tietoja luovutetaan ja kuinka kauan niitä säilytetään.

Eläketurvakeskus kiinnittää huomiota ehdotetun lain 12 §:n 2 momentin kohtaan 5, jonka perusteella Rekisterinpitäjällä on oikeus saada Kelalta tiedot työsuhteiden selvittämiseksi. Eläketurvakeskus ehdottaa selvitettäväksi, olisivatko mainitut tiedot saatavissa maahanmuuttohallinnolle Verohallinnon ylläpitämästä tulorekisteristä, joka otetaan käyttöön palkkatietojen osalta 1.1.2019

Lausuntopyynnössä pyydetään kiinnittämään huomiota lakiehdotuksen tiedonluovutuksia koskevasta sääntelytavasta seuraavaan tarpeeseen tarkistaa lausunnonantajien omien tiedonsaantioikeuksien kattavuus maahanmuuttohallinnolta.

Eläketurvakeskus arvioi, että esitysluonnoksen mukainen tietojen luovuttamista koskeva sääntely tapahtuisi varsin yleisellä tasolla vastaanottavan viranomaisen lakisääteisiin tehtäviin viitaten. Tällöin on tärkeää varmistua siitä että tietoja vastaanottavalla viranomaisella on riittävät tiedonsaantioikeudet ja että nämä viranomaisen omaan lainsäädäntöön kirjatut tiedonsaantioikeudet ovat ajan tasalla.

Eläketurvakeskus arvioi, että työntekijän eläkelain (395/2006) 198 §:ssä ja 199 §:ssä säädetyt tiedonsaantioikeudet maahanmuuttohallinnolta lakisääteisen työeläkejärjestelmän toimeenpanoon ovat riittävän kattavat ja selkeät.

Eläketurvakeskuksen Henkilötietojärjestelmän, joka sisältää työeläkevakuutettujen ja muiden asiakkaiden henkilötietoja, pääasiallinen tietolähde on Väestörekisterikeskus. Eläketurvakeskus saa Väestörekisterikeskukselta kaikki tarvitsemansa maahanmuuttoon liittyvät tiedot: tiedon henkilön kansalaisuudesta, äidinkielestä, muuttopäivästä Suomeen ja tiedon valtiosta, josta henkilö on muuttanut Suomeen.

ELÄKETURVAKESKUS

Jukka Rantala Katri Raatikainen